

Váraljai Anna

Rezümé

Kállai Ernő művészettörténeti-műkritikai ösztöndíj

2016

Mokry-Mészáros Dezső életművének monografikus feldolgoása

A Kállai Ernő művészettörténeti ösztöndíj második ösztöndíjas időszakát Mokry-Mészáros Dezső életművének további feldolgozására, egy monografikus munka elkészítésére pályáztam meg.

Ebben az ösztöndíjas évben vállalásomnak megfelelően a monografikus kézirat összeállítására és a művészettörténeti kanonizáció lehetséges stratégiáira összpontosítottam. A kéziratot a szegedi JATE Press nyomda fogadta be, megjelenése 2017 őszére esedékes. A kötet kilenc nagyobb egységre tagolódik. Az első fejezetben bemutatom életútját, majd a művészettörténeti és szellemi történeti kutatások tükrében meghatározási kísérleteket teszek arra vonatkozóan, hogy bár autodidakta művész volt, mégsem naiv, és oeuvre-je a művészettörténeti kánon részét képezi. Külön fejezetekben foglalkozom spiritualizmusával, romantikus panteizmusával, vitalista szemléletével. Ornamentika kutatásom elsősorban ősfurma keresési kísérleteire és az ősfurma kutatás századelőn jelentkező nemzetközi tendenciáira irányul. A Mokry-Mészáros Dezső írásaiban, művészetében meghatározó fantázia fogalom különféle aspektusait, végül kozmológiáját (mikro és makrokozmosz-tematika) is bemutatom. Az utolsó fejezet összegzését mellékletek, oeuvre katalógus, tematikus bibliográfia, kronologikus sajtórecepció és a kiállítások jegyzéke követi.

A tanulmánykötettel egyidejűleg egy kisebb szövegapparátussal rendelkező, ám reprezentatívabb, a reprodukciókat jó minőségben és nagy mennyiségben felsorakoztató kiállítási katalógus szerkesztésébe is belekezdtem. A katalógus a tanulmánykötettel ellentétben nem probléma centrikus, hanem biografikus szerkezetű, és szorosan kapcsolódik a 2017 májusára tervezett Mokry-Mészáros Dezső kiállításához. Ennek megjelenési ideje a kiállítás időszakára, 2017 májusára tehető, a kiállítás befogadását, a katalógus kiadását a Virág Judit Galéria vállalta.

A kézirat előkészítésén túl jó minőségű reprodukciók beszerzésével és a kiállításon szereplő műtárgyak kölcsönzésével foglalkoztam.

Publikációm jelent meg az Art Magazin januári számában Mokry-Mészáros Dezső életútjáról, művészi pályájának alakulásáról, alkotói korszakairól.

Részt vettem az Esoterismo Ocidental című nemzetközi konferencián Lizabonban az Universidade Lusofona Vallástudományi Tanszékén (2016 május 7-10.) Előadásom címe: Theosophic Art and Theosophic Aesthetic in Hungary – in Ten Years, in the Aspect of the Theosophical Society Journal (1912-1928). Előadásom célja Mokry-Mészáros Dezső

művészetének nemzetközi kontextusba való helyezése volt a teozófus művészet sajátosságainak vizsgálatán keresztül.

Mokry-Mészáros Dezső életművét bemutató kiállítás szervezésébe kezdtem a Virág Judit Galériával közreműködésben. Jelenleg a kiállítás előkészületei folynak, melynek várható időpontja 2017 májusa, s mintegy 50 Mokry-Mészáros művet sorakozat majd fel

Filológusi tevékenységem erre az ösztöndíjas évre vonatkozóan: életrajzi források, naplók, visszaemlékezések, levelek, iratok, dokumentumok összegyűjtése, Mokry megjelent írásainak rendszerezése. Korabeli cikkek, interjúk kronologikus sorrendbe való rendezése, sajtórecepció összegyűjtése 1945 előtt és utáni időszakra bontva. Hivatkozások összefoglaló művekben, lexikonokban, életrajz gyűjteményekben. Egyesületi tagságok felsorolása. Kiállítási katalógusok rendszerezése. Kiállítások kronologikus felsorolása a kiállított művek, és csoportos kiállítás esetén a további kiállító művészek felsorolásával.

A második ösztöndíjas év zárásaként a Mokry-Mészáros Dezső művészetére vonatkozó kutatásaim konklúziója az alábbi: a határozott art deco stíkusjegyek ellenére egyedülálló jelenségként tűnik fel Mokry-Mészáros Dezső dekoratív művészete a századelő szerteágazó művészi közegében. Nem elsősorban az európai, hanem a prehistorikus, archaikus, távol-keleti művészetfelfogást a szecesszió stílusjegyeivel ötvöző képei új formai kísérleteket jelentenek, és új formai megoldásokhoz vezetnek a magyarországi művészet történetében. Tematikailag jellemző műveire a távoli kultúrák megidézése, a kollektív tudatalatti, a mítikus világkép, ember és természet szimbolikus viszonya, kultikus és vallásos tartalmak, tudományos felfedezések recepciója, a világot egységében értelmező felfogása, sajátos idő és térszemlélete, melyeket egy Paul Ricoeur-tól adoptált fogalom, a kevert diskurzus jelenségének tükrében egy egységes tendencia tüneteinként ragadtam meg. A stílusokban, korszakokban gondolkozó művészettörténet a kevert diskurzus 1900-as évek elején jelentkező formai, tartalmi eklektikáját nem képes egyértelműen leírni, ezért a művek szellemtörténeti aspektusára épülő megközelítés nagyobb mozgásteret biztosított számomra, mint a művészet belső törvényszerűségeinek kutatása. Tudomány, művészet és spiritualizmus gondolatának közössége, e közösség szintetizálása számomra az életmű legfőbb ismertetőjegye.

Ezúton szeretném megköszönni megtisztelő támogatásukat, mellyel lehetővé tették, hogy ebben az ösztöndíjas évben két kötetet és egy kiállítást előkészítsek. Évközi beszámolókon elhangzott észrevételeikkel a kuratórium tagjai felhívták figyelmemet gondolatmenetem következetlenségeire, pontatlanságaira, mely rávezetett a nagyobb lélegzetvételű és probléma

centrikus munkára, a szakirodalom, forrásszövegek újbóli, friss szemmel való áttekintésére.
Meglátásaik, javaslataik írásaimat, kutatásomat gazdagították.

Tisztelettel, köszönettel: Váraljai Anna

Szeged, 2016 december 01.